

Anul 2025 are o semnificație deosebită pentru Biserica Ortodoxă Română, marcând împlinirea a 140 de ani de la recunoașterea autocefaliei sale, eveniment definitoriu pentru istoria bisericească românească și pentru întărirea comuniunii cu Ortodoxia universală.

Volumul de față reunește o serie de studii dedicate autocefaliei, fundamentelor canonice ale vieții bisericești și dimensiunii educaționale în cultivarea unității și a sinodalității. Punctul de plecare îl constituie secolul al XIX-lea, moment decisiv pentru afirmarea identității și unității politice și ecleziiale a poporului român.

În acest context al transformărilor ecleziiale din a doua jumătate a secolului al XIX-lea se înscriu și cercetările dedicate vieții parohiale din Moldova, care surprind trecerea de la modelul tradițional ctitoricesc, susținut de elitele locale, la o organizare parohială instituționalizată și integrată într-un sistem sinodal centralizat. Analiza arată că modernizarea eclezială de după recunoașterea autocefaliei a adus atât profesionalizarea clerului și uniformizarea administrativă, cât și tensiuni locale și dificultăți pastorale, ilustrând procesul de adaptare a comunităților rurale la noile realități bisericești și asumarea treptată a responsabilității religioase de către instituția eclezială și de către credincioși.

Editorii

Pr. Paul-Cezar Hârlăoanu, Pr. Cristian-Alexandru Barnea,
Emilian-Justinian Roman
(editori)

**AUTOCEFALIA,
REALITATE BISERICESCĂ**

Pr. Paul-Cezar Hârlăoanu, Pr. Cristian-Alexandru Barnea,
Pr. Emilian-Justinian Roman
(editori)

AUTOCEFALIA, REALITATE BISERICESCĂ

Unitate de credință, comuniune liturgică
și coresponsabilitate canonică

edituradoxologia.ro
Editura Doxologia

editura
doxologia

editura
doxologia

Pr. Paul-Cezar Hârlăoanu, Pr. Cristian-Alexandru Barnea
Pr. Emilian-Iustinian Roman
(editori)

AUTOCEFALIA – REALITATE BISERICESCĂ

**Unitate de credință, comuniune liturgică
și coresponsabilitate canonică**

Coordonatorii seriei *Universitas*:
Pr. conf. univ. dr. Paul-Cezar Hârlăoanu
Pr. conf. univ. dr. Emilian-Iustinian Roman
Pr. lect. univ. dr. Cristian-Alexandru Barnea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Autocefalia - realitate bisericească: unitate de credință, comuniune liturgică și coresponsabilitate canonică / ed.: pr. Paul-Cezar Hârlăoanu, pr. Cristian-Alexandru Barnea, pr. Emilian-Iustinian Roman. - Iași:

Doxologia, 2025

ISBN 978-630-301-274-2

- I. Hârlăoanu, Paul-Cezar (ed.)
II. Barnea, Cristian-Alexandru (ed.)
III. Roman, Emilian-Iustinian (ed.)
2

Tehnoredactor: Rema Zugravu
Design copertă: Lucian Dragomir
Prepress: Leonard Lunguleac

Editura Doxologia, Cuza-Vodă 51, 700038, Iași
Tel.: +40 374704804
E-mail: editura@doxologia.ro
 Editura Doxologia

Comenzi:
<https://edituradoxologia.ro>
Email: comenzi@edituradoxologia.ro
Tel.: +40 724 550 463

© Doxologia, 2025
ISBN 978-630-301-274-2

Pr. Paul-Cezar Hârlăoanu, Pr. Cristian-Alexandru Barnea
Pr. Emilian-Iustinian Roman
(editori)

AUTOCEFALIA – REALITATE BISERICESCĂ

**Unitate de credință,
comuniune liturgică
și coresponsabilitate canonică**

DOXOLOGIA
Iași, 2025

CUPRINS

<i>Cuvânt înainte</i>	7
Obținerea Independenței de stat (1877-1878) – pas spre câștigarea independenței eclesiale. Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române (1885) <i>(Asist. univ. drd. Florinel-Cristian D. Brădățan)</i>	11
Patriarhia Română – titulatură a maturității eclesiale ortodoxe <i>(Pr. lect. univ. dr. Nicolae-Coriolan Dura)</i>	31
Contribuții la studiul vieții parohiale din Moldova secolului al XIX-lea: biserica din Feredeni în epoca autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române <i>(Pr. drd. Dănuț Fotea)</i>	47
Canonizarea sfinților - un drept propriu, specific Bisericilor Autocefale <i>(Pr. drd. Sabin Foca)</i>	73
Unitatea și autocefalia Bisericii în dialogul interortodox contemporan <i>(Pr. prof. univ. dr. habil. Gabriel-Viorel Gârdan)</i>	115
Autocefalie și autonomie. Bisericile ortodoxe naționale din țările fostei Uniuni a Republicilor Sovietice Socialiste <i>(Pr. conf. univ. dr. Cosmin Panțuru)</i>	155
From the Proclamation to the Election: The Rebirth of the Autocephaly Orthodox Church of Georgia <i>(Lecturer PhD Guram Lursmanashvili)</i>	183

Canoanele și conținutul lor duhovnicesc. O privire diacronică și sincronică

(Conf. univ. dr. pr. Adrian Lucian Dinu

Conf. univ. dr. Claudia Elena Dinu) 203

Canonul 5 al Sinodului I Ecumenic reflectat în procedura căilor de atac din Biserica Ortodoxă Română

(Pr. conf. univ. dr. Cosmin Santi) 225

Religious education and spiritual fatherhood: sources of identity, unity and synodality

(Rev. Assoc. Prof. PhD Habil. Cătălin Vatamanu) 273

Sfântul Ierarh Dosoftei apărător al Ortodoxiei

(Cercet. univ. dr. Dacian But-Căpușan) 295

Prof. dr. Vasile Gh. Ispir: O viziune profetică asupra destinului misionar al Patriarhiei Române

(Asist. univ. dr. pr. Gheorghe Mihalache) 317

Epistole de felicitare – expresie a recunoașterii canonice a Patriarhiei Române

(Conf. univ. dr. pr. Emilian-Iustinian Roman) 331

CUVÂNT ÎNAINTE

Anul 2025 are o semnificație deosebită pentru Biserica Ortodoxă Română, marcând împlinirea a 140 de ani de la recunoașterea autocefaliei sale, eveniment definitoriu pentru istoria bisericească românească și pentru întărirea comuniunii cu Ortodoxia universală. Tot în acest an binecuvântat, Patriarhia Română celebrează „Anul omagial al Centenarului Patriarhiei Române” și „Anul comemorativ al duhovnicilor ortodocși români din secolul al XX-lea”, alături de sfințirea picturii Catedralei Naționale, programată pentru 26 octombrie 2025. De asemenea, se împlinesc 1700 de ani de la întrunirea Sinodului I ecumenic de la Niceea din anul 325, reper fundamental în istoria creștinătății și mărturie vie a unității de credință a Bisericii.

Volumul de față reunește o serie de studii dedicate autocefaliei, fundamentelor canonice ale vieții bisericești și dimensiunii educaționale în cultivarea unității și a sinodalității. Punctul de plecare îl constituie secolul al XIX-lea, moment decisiv pentru afirmarea identității și unității politice și ecleziale a poporului român. Războiul de Independență din 1877-1878 este analizat nu doar în cheie diplomatică și militară, ci și ca etapă fondatoare în procesul de consolidare a unei conștiințe ecleziale, iar dobândirea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române apare ca expresie a convergenței dintre afirmarea statală și maturizarea instituțională a vieții bisericești. Ridicarea la rang de Patriarhie, în anul 1925, confirmă din perspectivă bisericească unitatea de credință a poporului român.

În acest context al transformărilor ecleziale din a doua jumătate a secolului al XIX-lea se înscriu și cercetările dedicate vieții parohiale din Moldova, care surprind trecerea de la modelul tradițional

ctitoricesc, susținut de elitele locale, la o organizare parohială instituționalizată și integrată într-un sistem sinodal centralizat. Studiul de caz consacrat parohiei Feredeni (comuna Deleni), întemeiat pe documente de hirotonie, transferuri clericale, testamente, rapoarte protopopești și surse statistice contemporane, evidențiază rolul familiilor ctitoricești în păstrarea continuității liturgice și impactul dispariției patronajului boieresc asupra echilibrului comunitar. Analiza arată că modernizarea eclezială de după recunoașterea autocefaliei a adus atât profesionalizarea clerului și uniformizarea administrativă, cât și tensiuni locale și dificultăți pastorale, ilustrând procesul de adaptare a comunităților rurale la noile realități bisericesti și asumarea treptată a responsabilității religioase de către instituția eclezială și de către credincioși.

Dreptul de a canoniza sfinți, prerogativă a principiului autocefaliei, are o profundă semnificație duhovnicească, întrucât mărturisește lucrarea sfințitoare a Sfântului Duh în viața Bisericii și recunoașterea roadelor harului dumnezeiesc în existența sfinților.

Autocefalia bisericescă este un principiu specific Ortodoxiei, întemeiat pe învățătura eclesiologică păstrată și transmisă prin tradiția canonică și prin viața liturgică a Bisericii. Din acest motiv, principiul autocefaliei nu poate fi analizat exclusiv din perspectiva canonică, ci trebuie înțeles în concordanță cu învățătura biblică și dogmatică despre Biserică și ierarhia ei, cu realitatea comuniunii euharistice, cu învățătura Sfinților Părinți și cu dinamica istorică a vieții bisericesti.

De-a lungul timpului, recunoașterea autocefaliei unei Biserici ortodoxe locale nu a avut o interpretare exclusiv canonică și teologică, ci s-a desfășurat și în contextul unor realități istorice și politice concrete. Analiza istorică arată implicarea unor factori externi vieții bisericesti, care au influențat modalitățile prin care autocefalia a fost dobândită, fiecare având proceduri specifice.

O parte importantă a volumului este dedicată fundamentelor canonice ale vieții bisericesti, cu accent pe interpretarea și conținutul duhovnicesc al sfintelor canoane și pe aplicarea lor în viața

Bisericii. Sfintele canoane nu sunt simple reglementări disciplinare, ci expresii vii ale eclesiologiei ortodoxe, menite să păstreze unitatea credinței, să rânduiască viața comunitară și să călăuzească pe credincioși spre împlinirea scopurilor ultim: mântuirea.

Dimensiunea educațională completează această abordare, subliniind importanța cultivării unității, a trăirii ecleziale la nivel comunitar și a conștientizării chemării omului la unirea cu Dumnezeu-Treime. Evocarea unor personalități și modele de mărturisire, de la Sfântul Ierarh Dosoftei până la teologi care au intuit profetic destinul misionar al Patriarhiei Române, oferă cititorului repere vii de fidelitate, slujire și responsabilitate eclezială.

Prin diversitatea temelor abordate, volumul propune o reflecție asupra unității de credință, comuniunii liturgice și coresponsabilității canonice, evidențiind că autocefalia nu este un scop în sine, ci o realitate bisericească și un cadru de responsabilitate eclezială în slujirea mântuirii.

Ne exprimăm recunoștința față de Înaltpreasfințitul Părinte Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, pentru sprijinul constant și pentru arhieriasca binecuvântare acordată în vederea publicării acestui volum la Editura Doxologia.

Adresăm, de asemenea, sincere mulțumiri contributorilor pentru rigoarea științifică și responsabilitatea eclezială cu care au pregătit studiile cuprinse în acest volum.

În mod special, ne exprimăm aprecierea față de Arhim. dr. Hrisostom Rădășanu, Consilier învățământ al Arhiepiscopiei Iașilor, pentru sprijinul oferit în facilitarea publicării volumului, precum și față de colectivul Editurii Doxologia, pentru profesionalismul și dăruirea manifestate în procesul editorial.